

Joan Morell. Presentació a Oliva. 7 de març de 2013

Bona nit a totes i a tots!

Hui tinc el plaer de presentar a la meua ciutat la novel·la *Hi ha morts que pesen cent anys*, a més a més escrita per un amic, el Tomàs Llopis Guardiola. Sóc, per tant, en un d'aquest dies comptats i joiosos que la vida ens regala. Estic, doncs, com de festa.

Abans de parlar sobre la novel·la, vull presentar-vos l'autor. De Tomàs Llopis Guardiola, beniarbegí de naixement i vitalment pegolí, recorde perfectament el dia que el vaig conèixer. Fou un dilluns de mitjans del més de setembre de l'any 1995. Aquell dia em vaig incorporar com a professor a l'IES Enric Valor, de Pego. Tomàs era el Cap d'Estudis, és a dir la persona que feia els horaris i es responsabilitzava del funcionament del centre. El Cap, en definitiva. Ja em va cridar l'atenció positivament que és digués exactament igual com una altre gran amic meu. Però no deixava de ser l'encarregat de la disciplina del centre. El Cap.

L'educada distància entre nous companys de treball, però, desaparegué al poc temps quan, Tomàs com a Cap d'Estudis i jo com a tutor, vam haver de solucionar un problema menor de falsificació de notes, que en un tres i no res, i en el seu despatx com a escenari, es transformà en una esperpèntica escena familiar en la qual, com en un vodevil, Tomàs i jo vam passar del rictus de professionals de l'educació a la incredulitat bocabadada pel que estàvem sentit de boca de l'alumne, dels pares i d'un fill expert en tècniques informàtiques i còmplice necessari en la falsificació. La tranquil·litat i el trellat que Tomàs va posar en resoldre el conflicte de l'alumne i de la seua família em va fer canviar el meu punt de vista. Podria continuar sent el Cap però jo vaig començar a veure'l com a amic. I no em vaig equivocar.

A partir d'aquest moment ja no vam deixar d'alimentar una amistat de què em sent orgullós i que ens ha portat a col·laborar en més d'un projecte professional i personal. Com pot ser l'acte d'avui.

Però qui és l'escriptor Tomàs Llopis? Tal vegada us semble retòrica la pregunta però fa molt temps que pense que l'escassa distància que hi ha entre les comarques de la Marina i de la Safor no es plasma en unes

relacions culturals fluides. És probablement per això que Tomàs Llopis, a Oliva, a la Safor, haja de ser presentat com a un escriptor poc conegut, quan a la Marina i ara al país, se'l coneix per ser un home de lletres fecund i polifacètic i un activista en la defensa de l'educació pública, de la cultura, de la llengua, del territori, en definitiva de la terra i del país. Espere que aquest acte servisca per a col·locar una travessa, més simbòlica que res, en la via d'un tren que algun dia ha de tornar a unir les dues comarques.

Tomàs com a escriptor ha tocat molts, (quasi tots) els pals. Ha estat, periodista a Amposta, i a la Marina Alta. Ha publicat llibres i articles de didàctica de la narrativa, de la poesia i de la literatura. Ha estat col·laborador d'editorials com *Aguaclara* i *Bullent*. S'ha submergit en l'obra d'Enric Valor de qui ha publicant entrevistes i articles sobre l'autor de Castalla i la seua obra (per què penseu que l'IES de Pego es diu Enric Valor?). Ha col·laborat amb el poeta Germain Droogenbroodt en un projecte internacional de traducció de poetes de tot el món.

Literàriament s'inicià com a poeta per la qual cosa ha estat premiat en diverses ocasions. Va obtenir els premis: *Iaraní* (Gandia, 1996) amb l'obra *Músic pagat no fa bon so*, el premi *25 d'Abril de Poesia* (Benissa, 1999) amb *Palau de cendra* i el *Joan Climent* (Gandia, 2002). També com a rapsode té una activitat important. Col·labora assíduament en espectacles poètics d'autors valencians com Ausiàs March i Estellés i en altres de més difícil catalogació com és la participació junt al pegolí Salvador Bolufer en *Burrera Comprimida*, un espectacle que s'autodefineix com a *Ventures i desventures d'una ONG clandestina que es dedica a comprimir la burrera que altres expandeixen*. Ha escrit llibres d'història com *Llibre de la Banda: 75 anys de la Unió Musical de Beniarbeig*, en col·laboració amb David Trallero, i ha adaptat obres de teatre per al grup *La Butaca*, en el qual, a més a més participa com a actor.

Com a novel·lista s'inicià en 2005 amb la rondalla *El rei cec*, seguida del relat *Lluc* en 2006 i de la novel·la juvenil *Les volves d'aquella neu* en 2008. Però ha estat amb la novel·la que hui presentem *Hi ha morts que pesen cent anys*, premi Andròmina de narrativa dels premis Octubre 2012 - ex aequo amb Josep Lluís Carod-Rovira per *La passió italiana*- amb la qual li ha arribat el just reconeixement a un autor de llarg recorregut.

Hi ha morts que pesen cent anys, és una novel·la històrica i, per tant, un relat contextualitzat en un temps passat, que considerem històric. El problema de les novel·les històriques és però, la Història amb majúscules. És a dir als relats històrics se'ls ha d'exigir, al meu parer, que la contextualització que l'autor haja escollit estiga tan ben documentada com perquè el lector assumisca com a verídica allò que, inevitablement l'autor ha de recrear i imaginar per a dotar de ritme narratiu un relat que sabem, com a lectors, que mai no va passar com ens ho descriuen. Però la bona novel·la històrica, i la que avui presenten n'és un exemple, ens pot fer arribar a fer pensar que sí, que, tal i com escriu Tomàs Llopis, a la Marina, a Beniarbeig, entre 1609 i 1705 hi va haver *morts que pesen cent anys*.

I és del context històric del qual voldria remarcar més coses, encara que el lector trobarà en el relat una pluralitat de temes tant o més interessants que el propi context històric i que a ben segur el captivaran, fins al punt de deixar de fer altres coses per tal de reviure la vida de la nissaga protagonista. La vida dels Facadell de Beniarbeig.

L'acció, millor dit les accions de la novel·la transcorren en el s. XVII valencià. Un temps que fou, per a l'evolució històrica del País Valencià, segons Joan Fuster, *de crisi profunda, de desballestament econòmic i social, d'ensorrada política, que va marcar el destí del nostre poble de cara al futur*. Un futur que ara ja sabem que, llevat de minsos temps d'esperança, no ens ha deparat moltes alegries.

Tomàs Llopis, segurament emprant el temps, l'espai i els fets narrats com a reflexió sobre el present del país, situa la novel·la entre dos fites dramàtiques de la nostra història: l'expulsió dels moriscs i l'inici de la Guerra de Successió. Dos fites *maleïdes*, catastròfiques, de les quals Roc Facadell, un dels personatges senyers i més senyats, al final de la seua vida, quan està escrivint els últims capítols de la seua atzarosa existència, fa responsables els poderosos quan sentència que *la verdadera maledicció no són els morts, són els senyors, tots els senyors*.

El s. XVII a la novel·la i al País Valencià s'inicià el setembre de 1609, amb l'expulsió dels moriscs (l'Albogadir del llibre) i va acabar, amb el desembarcament a Altea, l'agost de 1705, dels exèrcits maulets (i de Bernat Facadell) per iniciar la Guerra de Successió. Tant un esdeveniment com l'altre s'emmarquen en la crisi general de la monarquia hispànica dels

Habsburg una crisi que s'havia iniciat en l'últim tram del regnat de Felip II i que estava marcada pel manteniment d'uns objectius polítics, militars i religiosos que condemnaven els regnes hispànics a guerres constants i a assumir els principis ideològics de l'agressiva religiositat contrareformista que marcaven els papes de Roma. En aquest segle, la monarquia hispànica va arriscar l'hegemonia a Europa, la cohesió interna dels regnes peninsulars i el progrés econòmic. De tots els objectius solament s'aconseguí el de la uniformitat religiosa, però a costa, com sempre, dels més pobres: dels moriscs, de la ruïna del camp i dels camperols als quals els senyors *...tots els senyors...* van espremer tant com van poder fins el punt de provocar dos alçaments antisenyorials: la segona Germania al 1693 i la guerra de Successió de 1705/1707.

Foren temps crítics que en la novel·la transcorren en un espai dur, de secà, sempre a expenses del temps, de les plagues i de la pesta. Aquest espai és el d'un Beniarbeig (la Marina i la Safor, el País Valencià) immisericorde amb els que hi viuen i treballen, i que l'autor retrata magníficament emprant la toponímia, el ric vocabulari de l'amant de la paraula precisa i de la descripció, fil per randa, de les amenaces amb què els esforçats llauradors vivien: la pluja excessiva i la sequera extenuant, la duresa de la terra, els vents violents, les plagues bíbliques, i sempre la fam. Una fam a què els senyors *....tots els senyors...* aboquen els camperols exigint-los unes particions de fruits abusives que feien de la fam *...l'única maledicció que els flagel·lava la major part dels anys..*, i per la qual els protagonistes (i molts, dels molts personatges de la novel·la) arriquen la vida, maten, furten, enganyen, menteixen, són violades, són violentats i humiliats, torturen i són torturats, mutilen i són mutilats, executen i són executats. Una fam contra la qual lluiten i moren i que els deixa pocs moments per a la joia i l'amor.

Al meu parer, és aquesta contextualització temporal i espacial la que fa més atractiva la lectura. *Hi ha morts que pesen cent anys*, és probablement una de les dues úniques novel·les ambientades en el que els historiadors han catalogat com la Segona Germania, i dels pocs relats en què els protagonistes són els humils. La Segona Germania 1693 fou una revolta camperola contra els abusos feudals. Fou una *jacquerie*, com la descriu l'historiador Joan Reglà, poc coneguda (cal destacar ací els treballs de Sebastià García Martínez) i que Tomàs Llopis reviscola amb un ritme

trepidant, a vegades, ràpid, violent i desassossegant, i altres, dolç i tendre, a través de la vida de 3 generacions de la família dels Facadell, però principalment de Roc i Bernat Facadell i d'un munt de personatges que s'entrellacen fins a formar una atapeïda xarxa que inevitablement atrapa el lector en un món, que millor que mai, explica la injustícia dels abusos i el perquè del recurs al bandolerisme i la violència per eixir de la fam... *l'única maledicció que els flagel·lava la major part dels anys.*

La Segona Germania, el temps de la novel·la, és una de les cruïlles de la nostra història que ara gràcies a la novel·la de Tomàs Llopis segur que serà millor entesa i més estudiada. I sobre la qual cal reflexionar per a afrontar el present. Fou un temps en el qual les gents que s'alçaren van pensar que era ara o mai. També Joan Fuster en un d'aquells aplecs mítics dels primers de la democràcia, quan tot semblava més possible, va acabar un parlament dient que per ser País era ara o mai. I ara, Tomàs, estem també en una cruïlla?